

LEDARE:

Varning för oppositionsanpassning

Snart två år efter socialdemokraternas maktövertagande står moderaterna inför ett vägval som oppositionsparti. Antingen kan partiet fortsätta agera som ett trovärdigt regeringsalternativ, en vana som sitter i sedan regeringsperioden 1991–1994, eller kan det börja föra en allt mer utpräglad oppositionspolitik, med alla de kortsiktiga fördelar som detta innebär.

Ingen i den moderata partiledningen skulle öppet förorda den senare vägen. Ändå är det lätt hänt att utvecklingen glider i den riktningen. Carl Bildt är heltidssysselsatt i Bosnien, vilket gör att partiledningen saknar sin naturliga auktoritet. Att olika personer styr över olika politiska områden är i och för sig ingen nyhet, men det krävs en sammanhållande kraft för att få en bra helhet. Vad som framstår som ett bra förslag ur socialpolitisk eller jordbrukspolitisk synvinkel fungerar inte

alltid med hänsyn till ekonomin.

Partiet är dessutom isolerat i riksdagen. I de traditionella politiska tvistefrågorna vänder sig socialdemokraterna sällan till moderaterna för att få stöd, och även i de fall då moderaterna har en liknande viljeinriktning som socialdemokraterna kan de inte påverka de konkreta förslagen. Lockelsen blir stor att helt distansera sig från regeringspolitiken, och därmed slippa ta ansvar för impopulära beslut.

Farlig tendens

Det har inte skett ännu, men en tendens i den riktningen går att utläsa i moderaternas partimotion med anledning av regeringens vårproposition. Trots 61 miljarder i skattesänkningar kom moderaterna fram till ett budgetsaldo som var 8 miljarder bättre än regeringens år 1999. Samtidigt sade emellertid moderaterna nej till flera impopulära besparingsförslag. Detta gäller till exempel förslagen att höja hög-

kostnadstaket för sjukvård och läkemedel, att redan i år minska utgifterna för tandvårdsförsäkringen, att sänka änkepensionerna, att försämra bostadstillägget för pensionärer samt att avstå från att ansöka om EU-bidrag för att återskapa våtmarker. (Svenska staten måste stå för hälften av kostnaderna.)

Moderaterna hade förstås andra och i många avseenden bättre besparingsförslag. Problemet med denna taktik är dock att de egna besparingsförslagen inte har några förutsättningar att bli antagna. I praktiken står valet mellan att genomföra de utgiftsminskningar som socialdemokraterna är beredda att medverka till eller att inte genomföra några utgiftsminskningar alls. Varje gång moderaterna röstar emot regeringens besparingsförslag måste partiets företrädare beakta risken att de redan dåliga statsfinanserna därmed kan bli ännu sämre.

Den här gången blev det inte så. Moderaternas motstånd var emel-

lertid sannolikt en bidragande orsak till att socialdemokraterna och centern började tveka inför höjningen av högkostnadstaket för sjukvård och läkemedel. Historien slutade som bekant med att högkostnadstaket skall höjas något mindre än planerat, och att den resterande besparingen i stället skall tas ut genom att subventionerna på de enskilda läkemedlen minskas.

Ansvarsfulla förslag

En vanlig föreställning är att den nya budgetprocessen skulle befria oppositionen från att behöva ta ekonomiskt ansvar. Regeringens förslag går igenom om inte riksdagsmajoriteten enar sig om ett gemensamt motförslag. Detta är i och för sig sant, i ett kortsiktigt och formellt perspektiv. Men en förutsättning för att de nya reglerna skall hjälpa är att regeringen är så stark så att den från början orkar lägga fram ansvarsfulla förslag.

Om moderaterna i framtiden – mot all förmodan – skulle gör det till en vana att aktivt motarbeta de besparingsförslag som regeringen lägger fram, skulle detta säkert påverka de andra riksdagspartiernas agerande. De andra oppositionspartierna skulle få svårt att ställa upp på besparingsförslag "som till och med moderaterna är emot". Av samma skäl som många moderater tycker att det känns skönt att för en gångs skull få kritisera socialdemokraterna för att de skär ner stödet till "de svagaste" i samhället, undviker socialdemo-

kraterna att hamna i positioner där de kan utsättas för sådan kritik. Risken är uppenbar att den politiska skalan i ett sådant läge skulle förskjutas, och att socialdemokraterna skulle försöka höja skatterna ytterligare.

Visst finns det utgiftsminskningar som moderaterna inte bör ställa upp på. Detta gäller dock inte alla de besparingsförslag som partiet avvisade i vårpropositionen. Handen på hjärtat är det svårt att tro att den moderata partiledningen, om den själv hade suttit i regeringsställning, skulle ha dragit sig för att höja högkostnadstaket för sjukvård och läkemedel med några hundralappar. Likaså är det svårt att tro den till exempel skulle ha sagt nej till att sänka assistentersättningen för handikappade. EU-bidraget för att åter skapa våtmarker borde den ha avstått ifrån – även om den troligen inte skulle ha gjort det.

Gråt inte med änglarna

Det är alltid lätt att finna argument mot besparingar. En slagkraftig invändning, som de flesta säkert känner sympati för, är att folk har litat på systemet. Det känns fel att dra in bidrag som människor har räknat med att få. I det uppkomna läget har emellertid detta resonemang sin begränsning. Om det inte genomförs några besparingar i dag kommer det att krävas ännu större och ännu mer omoraliska ingrepp i framtiden.

Det går inte heller att avfärda besparingsförslag med att det behövs en mer dynamisk angreppsmetod på

statsfinansproblematiken. Mindre besparingar ökar knappast utrymmet för dynamiska och tillväxtbefrämjande skattesänkningar.

Moderaterna kommer inom överskådlig framtid att vara stämplat som ett parti som vill sänka skatterna och minska de offentliga utgifterna. Det tjänar därför inte särskilt mycket till att försöka gråta med änglarna. De flesta väljare kommer ändå inte att tro att det blir mindre smärtsamma besparingar med moderaterna vid makten. För den lilla grupp som förmår att utläsa politiska nyanser kan de moderata företrädarna säkert förklara att de egentligen vill spara på ett annat sätt, men att de väljer att stödja regeringens förslag i brist på annat.

Ett vitalt intresse både för Sveriges befolkning och för moderaterna är att statsfinanserna hålls i någorlunda skick. Så kommer inte att ske om det inte etableras en kultur där oppositionen ställer upp och lotsar igenom obekväma men nödvändiga besparingsförslag. Beredskapen att göra detta måste finnas även i de fall då det går att framföra relevanta invändningar mot den praktiska utformningen av förslagen.

Hittills i oppositionsställning har moderaterna tagit ett större ansvar för samhällsekonomin än vad socialdemokraterna gjorde under den borgerliga regeringstiden. Detta är inte alls ett problem för moderaterna, utan något som partiets företrädare har anledning att känna en viss stolthet över.